

Ett sociokulturellt perspektiv (och variationsteori)

Inger Eriksson

Sociokulturellt perspektiv - Bakgrund

- Vygotskij (Vygotsky) – en förgrundsgestalt
- I väst kom framför allt kommunikation att betonas i olika sociokulturella uttolkningar
- Kunskapsperspektivet i Lpo/Lpf & Lgr 11/Lgy 11
- I skolan: mera vikt på grupparbete, att använda fack-/ämnesspråk och scaffolding (stödstrukturer och modellering)
- Scaffolding och "den närmast utvecklingszonen" (Zone of proximal development - ZPD) kanske vanligaste begreppen
- Mediering och redskapsmediering inte lika vanligt?

Kunskap – några antaganden

- All kunskap har en historisk och kulturell grund och är utvecklade i specifika praktiker / verksamheter för att lösa vissa specifika problem / behov / önskemål.
- Kunskaper byggs in i redskap / artefakter (extern lagring)
- Kunskap (verksamheter) utvecklas och förändras över tid.
- Kunskap kommer till uttryck i specifika handlingar, sätt att lösa problem, sätt att tala, sätt att värdera och bedöma andras handlande osv
- Kunskaper har en emotionellt värdeladdad sida som är beroende av praktiken (Noggrannhet i mätning har t.ex. skild innebörd – och betydelse - för en sjukskötare och en bartender. Att kunna skilja på värdering och fakta kan ha en skild innebörd - och betydelse - för en journalist och en dramatiker)

Inger Eriksson

3

Lärande

- Resultatet av lärande utgörs av en **förändrad förmåga att delta i en viss social praktik – ett allt mer förfinat urskiljande och bemästrande av vad den specifika praktiken är till för, dess handlingar och redskap**
- Lärande innebär också förändrade värderingar och förhållningssätt, dispositioner (personlighet)
- Lärande bidrar – ses som en nödvändig förutsättning – till utvecklingen av intellektet - de högre mentala funktionerna

Inger Eriksson

4

Medierande redskap

- Redskap (språk (och speciellt begrepp), symboler, modeller, tabeller, miniräknare, hammare) bär på kunskaper utvecklade historiskt & kulturellt och medierar sätt att handla, tänka, vara, minnas osv.
- Kunnandet, handlingar, tänkandet, minnet finns inte på ett enkelt sätt inne i individen
- Behärskandet av redskap förlänger - vidgar vår kompetens och överskrider våra biologiska förutsättningar
- Användandet av medierande redskap formar vårt tänkande liksom redskapen förändras

Inger Eriksson

5

Medierande redskap

- Internalisering av redskap blir till tankeredskap (psykologiska redskap)
- Redskap är kopplade till olika verksamheter och innehåller på detta sätt kunskaper och inbjuder till vissa slags handlingar
- Det går inte att urskilja tänkande frikopplat från de redskap som möjliggör handlandet

Inger Eriksson

6

ZPD

- "Det ett barn idag kan göra med stöd, kan hon eller han göra på egen hand imorgon"
- Kvalitativt lärande kan endast ske om barnet får agera i ZPD

Inger Eriksson

7

Undervisning kan skapa ZPD

- *"Leken skapar en närmaste utvecklingszon hos barnet. I leken agerar barnet över sin aktuella ålder, över sin aktuella kompetens; i leken som om han var ett huvud lägre än sig själv. Som fokuserat genom ett förstoringsglas, innehåller leken all påbörjad utveckling i en kondenserad form och är i sig själv en viktig källa till utveckling."* (Vygotsky, 1978, 102, min översättning)
- Engagerad undervisning kan ha samma funktion hos våra ungdomar.

Inger Eriksson

8

- Eleven lär sig att utföra något på ett speciellt sätt [en handling]. Samtidigt bemästrar eleven vissa strukturerande principer vars användningsområde är vidare än vad som utgör den handling eleven lärt sig bemästra. Detta visar att genom att ta ett steg i lärande tar eleven två steg i sin utveckling, dvs lärande och utveckling är inte sammanfallande. (Vygotskij, 1934/1963:26-27)

Tanke, handling och känslor

- I ett sociokulturellt perspektiv kan tänkande och handlande inte frikopplas från våra känslor våra önskningar och behov
- Mänskligt handlande (inkl tänkande) ses som motiverat

Vygotsky: "tänkande" tar form genom motivation, dvs. drivet av våra önskningar och behov, våra intressen och känslor.

Konsekvenser för undervisning

- Identifiering av sådana verksamheter som **innehåller** det kunnande / de dimensioner av kunnande (förmågor) som man vill att barnet ska utveckla
- Identifiering av vad som utgör de centrala elementen i dessa verksamheter (mål och medel - redskap)
- Skapande av förutsättningar för ett fullödigt deltagande (joint activity/participation)

Inger Eriksson

11

Konsekvenser för undervisningen

- Att tillsammans (gemensamt) med andra få möjlighet att lösa problem, skapa något nytt, utveckla idéer osv. ses i ett sociokulturellt perspektiv som en viktig princip för både kunskapsutveckling och personlig utveckling
- Att få möjlighet att använda andras erfarenheter och kunskaper gör att eleverna kan klara av svårare saker än de kan på egenhand
- Att tillsammans med andra få pröva kulturellt utvecklade redskap och strategier gör det möjligt för också den enskilda individen att bli specifikt kunnig

16-09-15

/ Inger Eriksson

12
